

Epistel 72 – Forbløffende ændringer i dansk folkekarakter

Ludvig Holberg, EPISTLER, 1748

Til * *

Jeg har tidligere i min beskrivelse af Danmark tegnet et billede af danskerne som et folk, der ikke nemt forfalder til yderligheder, men som med alle ting
5 går efter en middelvej. Den karakteristisk blev dengang anset som meget rammende, fordi folket virkelig havde denne egenskab.

Men, hvis beskrivelsen skulle trykkes igen, måtte jeg neden under teksten tilføje, at den tid var ovre, og at nationen for 20 eller 30 år siden fik en ganske
10 anden karakter, som ikke ligner den forrige: Thi nationens karakter ligner mere og mere den engelske, så den hvert år ikke alene får nye tilbøjeligheder, men så lysterne og tilbøjelighederne går i retning af overdrivelse.

Man har i nogen tid set hos danskerne, snart en sløvhed, snart igen en høj
15 grad af aktivitet; snart frygtsomhed, snart selvovertvurdering. For ikke længe siden var de ligeglade med at skrive bøger; nu, derimod, morer man sig over deres store skrivesyge.

For 20 år siden dansede hele byen, så man måtte tilkalde musikanter, så hele
20 landet kom til at mangle musikanter. Straks efter blev hele byen musikalsk, men ingen ville danse.

Man har på et tidspunkt set indbyggerne så lystige som kalve, på et andet
tidspunkt så alvorlige som gamle katte.

25 Hvad studier angår, da bemærker man mærkelige scenarier: Thi snart har man et favoritstudie, snart har man et andet, og det hele bliver overdrevet. For nogle år siden var det ved siden af teologistudiet fysik, der herskede på vort universitet; thi de fleste diskussioner mellem studerende drejede sig om

30 fysikemner: Nu, derimod, er fysik sat helt til side, og helt glemt. Det hebraiske sprog¹ kom siden på mode, og blev dyrket med en sådan iver, at hver anden studerende var i stand til at lede en synagoge.

Efter at den hebraiske alder havde varet i lang tid, slog man sig nu på et andet
35 studie, som blev dyrket med samme overdrivelse. I lang tid var vore studerende smittet med en sælsom sygdom, som bestod i at lave fortegnelser over love. Jeg kalder det en sygdom, og kan ikke se det som andet end en virkning af luften; for ingen kan begribe, hvilket motiv man skulle have til at skrive sådanne mængder af fortegnelser over love på een gang, da man har
40 mere end nok i een.

Efter at denne svaghed havde raset ud, begyndte byen at vrimle med tilskuere, og det i en sådan mængde, at folk ikke kunne se det uden af undres; og fordi denne tilbøjelighed fulgte strakt efter den sidste store komet, bildte
45 mange sig ind, at det var en virkning af samme himmeltegn: Thi i stedet for, som i udlandet, hvor hvert land eller rige havde en enkelt tilskuer, så var der herhjemme en tilskuer i hvert kvarter i byen; så man til sidst havde lige så mange tilskuere, som vægtere². Til glæde for menneskeslægten, som på een gang blev belastet af disse tilskuere, kom de i konflikt med hinanden; hvilket
50 svækkede deres magt og gav anledning til fred.

Man ser således, at nationens karakter nu om dage ikke er den samme, som den var tidligere; men at blodet nu cirkulerer anderledes i årerne; således at nationens karakters uforanderlighed nu er blevet til flygtighed, og at den kan
55 gå fra een yderlighed til en anden. Thi, da alting førhen gik efter een melodi, og man ikke hørte andet end gentagelser³, så kan man nu sige, det hedder: 'Pludselige ændringer!'⁴

Det, som jeg her har skrevet, er ikke for at gøre grin med nationen; thi jeg
60 kan ikke udlægge forandringerne som værende enten det værste eller det bedste. Det er bare for at vise, at den karakteristik, som jeg tidligere kom

¹ hebraisk: israelitternes sprog.

² vægter: vagt i byen.

³ Holberg skrev oprindeligt her det italienske musikudtryk 'da capo'.

⁴ Holberg skrev oprindeligt her det italienske musikudtryk 'verte subito'.

med, behøver en korrektion; for nationen er nu om stunder ikke bare engelsk, men ærke-engelsk, og at dens gamle valgsprog, nemlig: 'Altid den samme'⁵, ikke længere passer til vore tider.

65

Een holdning, som nationen dog også i denne omskiftelige periode har beholdt, er rangsygen, eller den såkaldte 'honnette ambition'⁶: Thi det er, og synes altid at ville blive, dette folks favoritstudie.

70

Jeg forbliver evigt Deres meget ydmyge og meget lydige tjener

⁵ Holberg skrev originalt her på latin: *semper eadem*.

⁶ 'den honette ambition': Holbergs udtryk for folks iver efter at stige socialt, 'bryde den sociale arv', jfr. teaterstykket *Den Honnette Ambition*, 1726.